

Pasohlávky (k. ú. Mušov, okr. Brno-venkov)

Mušov; „Roviny“, parc. č. 5227.

Mladší doba stěhování národů. Pohřebiště. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2023 se uskutečnil rozsáhlý terénní výzkum pohřebiště z doby stěhování národů na lokalitě Mušov – „Roviny“ (obr. 3). Akce byla vyvolána výstavbou solární elektrárny společností Moravské naftové doly (dále jen MND), neprobíhala však v režimu klasického záchranného výzkumu, ale byla definována jako výzkum badatelský, podpořený Grantovou agenturou ČR (Finanční podpora v rámci projektu GA ČR 21-31765 M „Langobardská populace na Moravě. Interdisciplinární výzkum nekropolí doby stěhování národů.“), Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, v. v. i., a grantovým projektem MND.

Na lokalitě byly rozpoznány doklady sídelních aktivit doby bronzové (sídelištní objekty únětické kultury), dále pozůstatky pohřebního areálu ze starší doby římské, a především pak významná část kostrového pohřebiště z mladší doby stěhování národů (obr. 4). Již v minulosti zde bylo prozkoumáno 79 hrobů (Loskotová 2013), datovaných do období 1. poloviny 6. století našeho letopočtu, které je na Moravě charakterizováno přítomností tzv. labsko-germánského kulturního elementu, eventuálně přímo z Polabí migrujícího kmene „Langobardů“ (např. Tejral 2011; 2012). Uvozovky jsou v tomto případě použity proto, že jde o *terminus technicus* označující nejen přímo příslušníky germánského kmene Langobardů, ale i jiných germánských kmenů (např. Durynků), kteří se s nimi v průběhu migrace napříč Evropou setkali, případně se přímo stali součástí komunity, která se dostala na území Moravy. V průběhu výkopových prací na ploše 2551 m² realizovaných od začátku května do konce července roku 2023 bylo odkryto dalších 88 hrobů, tzn., že v současnosti máme k dispozici 167 prozkoumaných pohřbů. Rozsah nekropole je díky nedestruktivní prospekci (geofyzikální průzkum, satelitní a letecké fotografie, ale i snímky z dronu) v současnosti odhadován na cca 350 kostrových hrobů. Stanovení jejich přesného počtu je limitováno přítomností recentní, místy až 70 cm mocné navážky ornice, nacházející se přibližně v centrální části funerálního areálu, která komplikuje interpretaci porostových příznaků i geofyzikálního měření.

Na nekropoli byli pohřbeni členové místních komunit všech věkových kategorií, jejichž společenské postavení se jeví jako velmi variabilní. Jsou zde doloženy hroby společenských elit, vyznačující se velkými rozměry, nákladnou a složitější dřevěnou konstrukcí hrobových jam a přítomností výjimečných artefaktů, zhotovených především z drahých kovů (např. páry stříbrných pozlacených spon vykládaných almandiny apod.), ale také hroby velmi prosté, s výbavou sestávající pouze ze základních součástí oděvu anebo předmětů každodenní potřeby (opaskové přezky, přesleny, keramické nádoby atd.). Zvláštní případ představují bojovnícké hroby se zbraněmi, v nichž byli zemřelí uloženi společně se svými psy nebo koňmi, případně pouze s jejich částmi (lebka nebo dolní končetina); zaznamenán však byl i soliterní koňský pohřeb. Výzkum přinesl řadu nových poznatků, týkajících se sekundárních intencionálních zásahů do hrobových celků. Podle aktuálního stavu bádání se zdá, že až na výjimky byly prakticky všechny kostrové hroby doby stěhování národů na Moravě sekundárně otevřeny a s jejich obsahem bylo dále manipulováno (Loskotová 2023). Výzkum také rozšířil spektrum mnohdy unikátních nálezů na území České republiky (např. mince), a v neposlední řadě poskytl kvalitní antropologický materiál, cenný pro další interdisciplinární výzkum (antropologické, paleopatologické, izotopové, event. genetické analýzy atd.).

Literatura

- Loskotová, Z. 2013:** Lombard burial grounds and graves of social elites north of the Middle Danube in the light of recent research. In: M. Hardt, O. Heinrich-Tamáska (eds.): *Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donaauraum*. Forschungen zu Spätantike und Mittelalter 2. Weinstadt: Verlag Bernhard Albert Greiner, 321–337.
- Loskotová, Z. 2023:** Reopening graves. Post-Funerary Activities at Moravian Migration Period Cemeteries (5th and 6th Centuries AD). *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied* 70(2), 269–308. DOI 10.31577/szausav.2023.70.16.
- Tejral, J. 2011:** Zum Stand der Langobardenforschung im Norddanubischen Raum. In: J. Tejral et al. (Hrsg.): *Langobardische Gräberfelder in Mähren I*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 39. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechische Republik Brno, v. v. i., 11–73.

Obr. 3. Pasohlávky. Pohřebiště z doby stěhování národů. Pohled z dronu. Foto I. Liptáčík.

Fig. 3. Pasohlávky. A Migration Period burial site (a drone photo). Photo by I. Liptáčík.

Tejral, J. 2012: Cultural or ethnic changes? Continuity and discontinuity on the Middle Danube ca A. D. 500.

In: V. Ivanišević, M. Kazanski (eds.): *The Pontic-Danubian Realm in the Period of the Great Migration*. Paris: Association des Amis du Centre d'Histoire et Civilisation de Byzance, 115–188.

Summary

A total of 88 inhumation graves were excavated at a burial site from the Migration Period in 'Roviny' field in Pasohlávky (Mušov cadastral area, Brno-Country District) in connection with the construction of the solar power plant by the Moravské naftové doly company. These graves are dated to the first half of the 6th century AD (Fig. 3, 4). To date, 167 graves have been uncovered at this necropolis out of an estimated total of 350, based on non-destructive archaeological surveys.

Zuzana Loskotová

Obr. 4. Pasohlávky. Hrob 139. Foto Z. Loskotová.

Fig. 4. Pasohlávky. Grave 139. Photo by Z. Loskotová.